

Nota Beleid inzake verblijf na coronatijd

Datum: 28/04/2020

Onderwerp: Kinderen in verblijf die terug naar huis keerden in kader van de coronamaatregelen

1. Situering

Bij het begin van de opgelegde maatregelen omwille van de COVID-19-crisis, werd er vanuit het diverse residentiële jeugdhulpaanbod en pleegzorg voor geopteerd om sommige jongeren in hun thuiscontext te laten verblijven. De coronamaatregelen dwongen om te kiezen op welke plaats de kinderen de volgende weken zouden zijn, een keuze voor de voorziening betekende geen bezoeken van of aan de ouders. Afstemming rond de inschatting van de mogelijkheden, en het opmaken van veiligheidsafspraken of -plannen kon vaak slechts beperkt vanwege de snelheid waarmee dit uitgevoerd moest worden. In situaties waar al een plan terug naar huis was, betekende dit een versnelde terugkeer naar huis. Indien een gemandateerde voorziening of jeugdrechtbank betrokken was, was er meestal medeweten en akkoord voor de terugkeer naar huis.

We willen ons nu al voorbereiden op het einde van de COVID-19-crisis. In trajecten waar het thuis goed verlopen is de afgelopen weken, is het niet per se nodig dat deze kinderen en jongeren – bij versoepeling of intrekken van de coronamaatregelen – terugkeren naar hun voorziening. Zonder afbreuk te doen aan de waarde van residentiële begeleidingen, blijft een verblijf in een voorziening op zich voor kinderen en jongeren altijd ingrijpend en trauma-inducerend. Bovendien moet er rekening gehouden worden met de inspanningen die deze jongeren, hun context, én de hulpverleners geleverd hebben om dit haalbaar te maken.

Door in kaart te brengen en te evalueren hoe de kinderen of jongeren en hun context het hebben gesteld thuis in deze uitzonderlijke omstandigheden, of ze zich veilig voelden ook wanneer de problemen of zorgen op de loer lagen en wat er precies nodig was om dit te doen slagen, kunnen we het in de context verblijven van deze kinderen en jongeren mogelijk bestendigen. Het uitwerken van een beleid dat mogelijkheden schept om de noodzakelijke randvoorwaarden te concretiseren hangt hier uiteraard mee samen. Nu al starten met de voorbereidingen vooraleer de maatregelen zullen worden versoepeld of opgeheven is cruciaal: zo kan er hoop en perspectief gegeven worden aan kinderen, jongeren en hun gezin.

Hierbij wordt de focus niet gelegd op de vraag waarom de indicatiestelling zoals ze voorheen was gesteld dit niet haalbaar zag, of om ons af te vragen waarom we niet eerder overwogen hebben om deze kinderen terug naar huis te laten gaan. We zien het als een opportuniteit om voor deze kinderen gericht te zoeken of er een behoud in de thuissituatie mogelijk is, al dan niet mits bijkomende of aangepaste ondersteuning, en/of flexibele inzet van behandel- en trainingsplannen.

2. Verbreding

“When written in Chinese, the word “crisis” is composed of two characters - one represents danger and the other represents opportunity. “ John F. Kennedy

De huidige situatie dwingt ons om in de eerste plaats te kijken naar de kinderen en jongeren die op dit moment aan een residentiële voorziening toevertrouwd werden, maar omwille van de coronamaatregelen in de context verblijven. We willen echter verder kijken. Wanneer er intensief en innovatief nagedacht wordt over het installeren van randvoorwaarden om dit verblijf in de context na de coronamaatregelen te continueren, raakt dit immers ook aan andere trajecten. Residentieel verblijf zal mogelijks minder vaak of tijdelijker ingezet worden, en er zal nog meer gebruik gemaakt worden van de krachten van het gezin en zijn bredere netwerk zelf, door samen met de hulpverlening mee zorg te dragen voor maximale ontwikkelingskansen voor minderjarigen en een voldoende veilige omgeving, zonder de zorgen hierover uit het oog te verliezen.

We achten het daarom zeer wenselijk om vanuit Opgroeien, in samenwerking met VAPH, VK, organisaties en koepels, verschillende pistes uit te werken om hierin bij te dragen en de kans te grijpen om te leren uit de vele inspanningen geleverd door iedereen in deze bijzondere periode.

3. Tweesporenaanpak

3.1 Jongeren die omwille van coronagerelateerde maatregelen in de context verblijven

Zoals omschreven in de inleidende situering, dringt een snelle opstart voor de jongeren die nu in de thuissituatie verblijven, maar nood hebben aan een perspectief bij de versoepeling of opheffing van de coronamaatregelen, zich op. Concreet omvat deze doelgroep alle kinderen en jongeren die omwille van COVID19 vanuit een residentiële setting, terug naar huis werden gestuurd. Hierbij denken we in eerste instantie aan de organisaties van Opgroeien en de VAPH-voorzieningen. Om tot een antwoord op maat van elk kind, elke jongere te komen zullen er afspraken met de verschillende partners gemaakt moeten worden, rekening houdend met de specifieke context en expertise.

Om dit mogelijk te maken, is het noodzakelijk om in kaart te brengen over wie het gaat, welke inschatting er gemaakt is of moet worden omtrent het eventueel verder kunnen verblijven in de context en welke randvoorwaarden noodzakelijk zijn om dit mogelijk te maken. Hiervoor wordt vertrokken van de ervaringen van cliënten en hun context en is een nauwe samenwerking tussen jeugdhulporganisaties, gemandateerde voorzieningen, jeugdrechtsbanken (indien betrokken), ev. andere aanmelders en de toegangspoort onontbeerlijk. Door goed af te stemmen moet het haalbaar zijn om het perspectief en de noodzakelijke randvoorwaarden in kaart te brengen. Hierbij kan er gedacht worden aan een inschatting, rekening houdende met zowel de zorgen als de krachten die in deze periode thuis naar boven kwamen, waarbij er nagegaan wordt of een continuering in de thuiscontext kan, en welke vorm van ondersteuning noodzakelijk is om dit mogelijk te maken.

Ook voor pleegkinderen die omwille van de coronaperiode thuis verbleven, kunnen een aantal gelijkaardige vaststellingen of vragen gesteld worden. We houden wel rekening met een verschillende beginsituatie en ook met de specifieke context pleegzorg waarbij bv. ook de opgebouwde gehechtheid van een kind aan een pleeggezin meegenomen moet worden bij de overwegingen. Omwille van de specificiteit besteden we hier een aparte paragraaf aan (zie paragraaf 5).

3.2 Beleid rond verblijf

Tegelijkertijd met de concrete aanpak van het eerste spoor, wordt een denkoefening opgestart waarbij de verschillende elementen die hierboven besproken werden ook beleidsmatig uitgewerkt worden tot nieuwe initiatieven. Deze denkoefening overstijgt het Agentschap Opgroeien, en zal dus in samenwerking met VAPH en VK gebeuren. We willen leren uit de ervaringen van kinderen, jongeren, hun gezinnen én hun hulpverleners over wat gewerkt heeft in deze crisistijd, en wat ook in andere tijden een meerwaarde kan zijn voor het vormgeven van jeugdhulptrajecten. We willen lessen trekken voor indicatiestellingen voor verblijf in de toekomst, voor het vormgeven van veiligheidsplannen in de context, maar ook voor innovatieve vormen van aanbod als alternatief voor residentiële zorg.

Voor de uitwerking hiervan willen we ons enerzijds baseren op verschillende lopende initiatieven en partnerschappen, en de input van noodzakelijke externe partners zoals jeugdhulporganisaties, jeugdrechters en doorverwijzers en anderzijds op wat ook wij en elk van deze partners leren tijdens deze crisis, onder meer op vlak van samenwerking. Hierbij blijven we ook oog hebben voor de moeilijke situatie van kinderen en jongeren die nood hebben aan, en wachten op een residentieel verblijf.

4. Aanpak en verwachtingen

Voor de uitwerking van bovenstaande doelstellingen, is er zoals gezegd nood aan een doorgedreven samenwerking tussen de hulpverleningsorganisaties en de consulent/medewerker VK of ev. andere aanmelder. Ongetwijfeld zijn er vandaag tal van goede praktijken en dynamieken om in deze moeilijke en uitzonderlijke omstandigheden het verblijf van de minderjarige in de eigen context te blijven waarmaken en ondersteunen. We zien het als een kans om die goede praktijken te bestendigen, en beleidsmatig vast te pakken en te faciliteren, zowel op casusniveau als op het niveau van het globale opvangbeleid.

Op casusniveau betekent dit het volgende:

- In beeld krijgen van alle kinderen en jongeren die een residentieel traject lopen, maar op dit moment omwille van de coronagerelateerde maatregelen in de context verblijven.
- Een onderbouwde inschatting maken van de mogelijkheid om verder verblijf in de context mogelijk te maken, of een noodzaak aan (gedeeltelijke) terugkeer naar de residentie.
- Het uitwerken van een plan op maat van het kind of de jongere, waarbij de noodzakelijke randvoorwaarden en afspraken beschreven en uitgewerkt worden.
- Indien een jeugdrechter betrokken is wordt dit plan voorgelegd.

Deze stappen situeren zich in de samenwerking tussen voorziening, consulent/medewerker VK of andere aanmelder, minderjarige, context en ev. jeugdrechter. We vragen enkel om een globaal overzicht van het aantal trajecten te bezorgen aan de administratie (cf. 4.1).

4.1 In beeld brengen

De eerste stap is in beeld brengen over welke kinderen en jongeren dit gaat. Voor de concrete uitwerking van de verdere trajecten zal er binnen de organisaties, gemandateerde voorzieningen en SDJ's waarschijnlijk gewerkt worden aan de hand van nominatieve lijsten, maar deze hoeven niet bezorgd te worden aan de administratie.

Om een zicht te krijgen op de schaalgrootte, vragen we aan elke organisatie om volgende gegevens te bezorgen **tegen 8 mei** aan voorzieningenbeleid@opgroeien.be:

	totaal	waarvan aantal kinderen en jongeren met betrokkenheid gemandateerde voorziening (OCJ/VK)	waarvan aantal kinderen en jongeren geplaatst met beslissing van jeugdrechter
aantal kinderen en jongeren residentieel ingeschreven, maar op dit moment n.a.v. coronagerelateerde maatregelen verblijft in context			
aantal kinderen en jongeren dat in de voorbije periode sinds de start van de maatregelen thuis verbleef, maar ondertussen opnieuw in de voorziening verblijft			

We zijn er ons van bewust dat dit slechts een momentopname is. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om een real-time overzicht op te vragen, maar wel om een beeld van de grootteorde te vormen.

4.2 Onderbouwde inschatting maken van wat er nodig is of mogelijk is bij het versoepelen of het opheffen van de maatregelen

In de mate van het mogelijke wordt er door alle betrokken partijen samengewerkt om te komen tot een zo onderbouwd mogelijke inschatting. Optimaal zijn dit minstens de minderjarige, de context, de hulpverlenende organisatie en de consultant/ medewerker VK of andere aanmelder. Er zijn verschillende kaders die ondersteuning kunnen bieden om deze inschatting te maken. We denken hierbij bv. aan Signs of Safety, de herenigingsmethodiek ,....

Richtinggevend kan volgende onderverdeling gehanteerd worden binnen de organisaties voor het resultaat van de inschatting:

- Een verder verblijf in de context is mogelijk. De module verblijf kan uitgeschakeld worden. Een verdere reguliere mobiele begeleiding is noodzakelijk om dit traject te continueren.
- Een verder verblijf in de context is enkel mogelijk indien er extra ondersteuningsacties aan gekoppeld worden. Deze ondersteuning kan heel divers zijn, maar heeft een grotere intensiteit dan de reguliere mobiele begeleidingsmogelijkheden of acties die niet binnen deze module gevat kunnen worden. Deze acties kunnen heel divers zijn, en we stimuleren organisaties en consultants en andere aanmelders om hierbij creatief en innovatief na te denken (cf. infra).
- Een verder verblijf in de context lijkt onhoudbaar te worden. Er worden afspraken gemaakt om de terugkeer naar de organisatie zo zorgzaam mogelijk te laten gebeuren, en de mogelijkheden die er wel zijn in de context te continueren.

- Het perspectief is op dit moment niet helder: er zijn op dit moment te weinig elementen om een degelijke inschatting te maken (een verdere bevraging dringt zich op) of niet alle partijen zijn het eens over de inschatting.

Het is uitdrukkelijk niet de verwachting dat er over deze inschatting gerapporteerd wordt aan de administratie, we gaan ervan uit dat deze inschatting onderwerp uitmaakt van het verdere traject dat afgelegd wordt tussen voorziening, cliënt, context en aanmelder.

Consulenten zullen voor elke minderjarige een inschatting maken ter voorbereiding van verder overleg met alle betrokkenen. Per dossier wordt deze initiële inschatting gemaakt op basis van wat men op dat moment weet over bestaande veiligheid en krachten, schade in het verleden en wat dit vandaag betekent, aan de hand van bv volgende schaalvraag die als prioriteringsvraag kan dienen:

- Waarbij 10 = We hebben er vertrouwen in dat het veilig genoeg is voor de kinderen om thuis te blijven terwijl we vanop afstand het netwerk ondersteunen, al dan niet met ondersteuning van betrokken jeugdhulporganisatie, met de hoop om het dossier bij ons te kunnen afsluiten. Ons vertrouwen is gebaseerd op wat we gezien hebben hoe het gezin en netwerk er tijdens deze crisis in geslaagd zijn de focus te houden op de veiligheid en zorg te dragen voor de ontwikkelingskansen van de kinderen. Er werd een duidelijk plan uitgewerkt of er waren afspraken waarbij door het samenwerken van netwerk en gezin, iedereen een duidelijk zicht had en hield op de situatie, waarbij we ook krachten en mogelijkheden ontdekten om met de problemen en de moeilijke situatie om te gaan. Ook al kon het netwerk niet aan huis gaan, ze hadden hun ogen en oren wijd open voor alles, konden praten met de kinderen en hielden hen centraal.
- Waarbij 0 = we moeten toegeven dat we dachten dat het oké was om de kinderen thuis te laten zijn, maar de zorgen, de problemen worden enkel groter en groter. We zien of horen eigenlijk bitter weinig tot niets waaruit blijkt dat de kinderen veilig zijn. Om eerlijk te zijn is er niemand die weet hoe het met de kinderen gaat, we zijn genoodzaakt om onmiddellijk actie te ondernemen om de kinderen in veiligheid te brengen.

In een aparte communicatie aan de consulenten worden hiervoor verdere inhoudelijke handvatten aangereikt.

4.3 Plan op maat van het gezin

Afhankelijk van de inschatting die zoals omschreven in punt 4.2, gemaakt wordt, zullen er op casusniveau per minderjarige afspraken en/of een plan opgemaakt moeten worden die deze inschatting verder uit kunnen voeren. Zoals aangegeven, stimuleren we hierin het nadenken over creatieve en innovatieve denkpijlers die inspelen op de krachten die binnen de gezinnen naar boven kwamen, en op de flexibiliteit en out of the box denken die tijdens de corona maatregelen noodzakelijk zijn vanuit de begeleiding. Deze creatieve en innovatieve denkpijlers hoeven niet op voorhand afgetoetst te worden met de administratie, en hoeven ook niet geformaliseerd te worden in een convenant.

Voor iedere betrokkene, kind, jongere, ouders, netwerk, consulent of andere aanmelder, jeugdhulporganisatie en ev. jeugdhulpregisseur is er een traject waarin duidelijk en transparant is voor iedereen wie wat zal doen. Afhankelijk van de beschikbare info, de gedragenheid bij alle partners, het tempo van alle betrokkenen zowel professioneel als de minderjarige en netwerk zelf, en de mogelijkheden tot uitvoering kan dit resulteren in een continuering van de huidige maatregel, een schakeling naar andere

modules, nieuwe veiligheidsafspraken, de opmaak van veiligheidsplan, activeren en coachen van het netwerk en of andere...

Wanneer een jeugdrechter betrokken is, zullen deze plannen door de consulent SDJ voorgelegd worden, en blijft de uiteindelijke beslissing bij de jeugdrechter liggen.

4.4 Creëren van flexibele mogelijkheden

Om deze aanpak te kunnen laten slagen, zal er mogelijk ruimte geboden moeten worden om het aanbod op een flexibele en vernieuwende manier in te zetten. Al voorafgaand aan de coronacrisis werd er op innovatieve wijze geëxperimenteerd met een meer contextgerichte inzet van verblijf. Dit met aandacht voor zowel het mobiele aspect als het verblijfsluik. De voorbije weken werd dit aangevuld met spontane, krachtige en veelbelovende initiatieven. We denken hierbij aan de mogelijkheden van een flexbed in organisaties, het intensiever gebruik maken van online hulpverleningsmogelijkheden om aanklampender aanwezig te zijn in de context, intensievere vormen van contextbegeleiding, het nog meer zoeken naar en inzetten op krachten in de context, ...

Voor de huidige trajecten betekent het dat voor jeugdrechtbankdossiers formeel de maatregel blijft lopen (ongewijzigd), maar dat het accent verschuift van verblijf naar contextbegeleiding én de verblijfsmodules ter beschikking blijven voor terugnamemogelijkheid. In de feiten betekent dit dat een jongere thuis kan blijven en handelingsplannen kunnen wijzigen, maar voorzieningen nog steeds voorzien in ondersteuning met eventueel zelfs een residentieel vangnet. Opgroeien zal in overleg gaan met de jeugdrechters om de onderbouwing en zorgvuldigheid waarmee dit in uitvoering gebracht kan worden, toe te lichten. Ook voor de buitengerechtigde dossiers blijven de verblijfsmodules en contextbegeleidingsmodules van deze trajecten in eerste instantie voorbehouden voor deze trajecten.

We kunnen onmogelijk verwachten dat al deze initiatieven op korte termijn kunnen verder gezet worden binnen de contouren van reguliere contextbegeleiding. Er zal mogelijk rekening gehouden moeten worden met een residentieel vangnet. Er zullen duidelijke afspraken moeten gemaakt worden over kinderbijslag. Er zal moeten nagedacht worden over de manier waarop een intensievere begeleiding in de context personeelsmatig kan uitgevoerd worden.

Deze verschillende elementen willen we bundelen in spoor twee, zoals beschreven onder punt 3.2. We zullen dit agenderen op de regionale fora waar voorzieningen en structurele partners (OSD, VK, ACT) elkaar ontmoeten, om op die manier de nodige input te verzamelen.

Samen met de ervaringen uit de al lopende initiatieven (vóór Corona), willen we dit materiaal verwerken, zodat de huidige crisis aangewend kan worden om nog sterker dan voorheen voluit te gaan voor het faciliteren van het opgroeien van kinderen en jongeren in een veilige thuiscontext.

5. Pleegzorg

De typemodules pleegzorg zijn opgesteld vanuit de optiek van finaliteit van de plaatsing. Ook bij de start van de coronacrisis werd deze visie gehanteerd.

Wat was deze lijn?

- In het kader van perspectiefzoekende en perspectiefbiedende pleegzorg werd voor het pleeggezin als stabiele plek gekozen. Mogelijks zijn er uitzonderingen hierop en is het interessant te vragen welke deze situaties zijn en hoe het daar loopt. Wellicht gaat het dan voornamelijk in het geval van perspectiefzoekende pleegzorg over situaties in de laatste fase van een perspectiefzoekend traject terug naar huis. Dan gaat het vooral over kinderen waarbij het uitgangspunt van terugplaatsing naar huis voorop stond. Uitzonderingen op perspectiefbiedende pleegzorg hebben wellicht te maken met concrete situaties van sommige netwerkpleeggezinnen of bestandspleeggezinnen die maken dat een pleegkind daar tijdens de coronaperiode niet opgevangen kon worden. Hoe het dan loopt ook in die gezinnen waar de terugplaatsing plaatsvond, kan voorwerp zijn van analyse. Het zou ook interessante informatie kunnen opleveren in functie van een verder innovatief nadenken over pleegzorg.
- Voor ondersteunende pleegzorg (onderbroken, korte duur) werd doorgaans gekozen voor een stabiele plek bij de ouders. Ondersteunende pleegzorg is bedoeld voor kinderen die in hun gezin thuis blijven en waarbij gezinnen af en toe of tijdelijk een duwtje in de rug krijgen via ondersteunende pleegzorg. Ook in deze situaties zou een analyse ons input kunnen bezorgen om na te denken over de werkvorm ondersteunende pleegzorg en eventuele interessante ideeën naar toekomstige plaatsingen toe.

Net zoals voor de voorzieningen willen we ook hier zicht krijgen op de omvang.

We vragen aan elke dienst voor pleegzorg om ons de gegevens te bezorgen **tegen 8 mei** van de kinderen die omwille van corona (terug) permanent in de thuissituatie verbleven niettegenstaande het ging over kinderen die in het kader van een perspectiefzoekende of -biedende situatie op dit moment in het pleeggezin hoorden te verblijven. Zo ook de aantallen van kinderen die op dit moment in een gezin permanent verbleven niettegenstaande de indicatiestelling van een (onderbroken) ondersteunend pleegzorgverblijf.

Gegevens te bezorgen **tegen 8 mei** aan voorzieningenbeleid@opgroeien.be:

	totaal	waarvan aantal kinderen en jongeren met een Gemandateerde voorziening (OCJ/VK)	waarvan aantal kinderen en jongeren geplaatst met beslissing van jeugdrechter
aantal kinderen en jongeren binnen perspectiefzoekende pleegzorg, maar op dit moment n.a.v. corona-gerelateerde maatregelen verblijf in context			

aantal kinderen en jongeren binnen perspectiefbiedende pleegzorg, maar op dit moment n.a.v. corona-gerelateerde maatregelen verblijf in context			
aantal kinderen en jongeren binnen ondersteunende pleegzorg, maar op dit moment n.a.v. corona-gerelateerde maatregelen verblijf in context			

Voorts vragen we aan de diensten voor pleegzorg om op basis van de ervaringen omtrent deze casussen in gesprek te gaan met de aanmelder of consulent/ medewerker VK omtrent de vervolgstappen, die eventueel een nieuwe wending krijgen door de opgedane ervaringen. Bepaalde ervaringen uit terugplaatsing in het kader van perspectiefbiedende pleegzorg kunnen ons ook input geven omtrent een mogelijke versoepeling van de bezoeksregeling om op die manier te komen tot bv. een formule in de richting van meer co_ouderschap. We herhalen dat het perspectief van een opgebouwde gehechtheidsband van een kind met het pleeggezin mee in de overwegingen genomen moet worden.

6. Monitoring

Zoals aangegeven in punt 4.1 en 5 vragen we aan elke organisatie of dienst voor pleegzorg om eenmalig een overzichtsfoto te bezorgen van het aantal kinderen en jongeren dat thuis verblijft n.a.v. coronamaatregelen, ondanks een residentiële plaatsing of oorspronkelijk verblijf in een perspectiefzoekend of -biedend pleeggezin of ondersteunend pleeggezin (zie tabellen). De overige informatie (cf. gedetailleerde lijst, inschatting) situeert zich op het concrete casusniveau en samenwerking tussen voorziening en aanmelder en hoeft niet gerapporteerd te worden.

Tot slot.

We zijn ervan overtuigd dat zowel voorzieningen, consultants, VK-medewerkers en andere aanmelders momenteel al heel actief aan de slag zijn om de hulpverlening aan de gezinnen in deze moeilijke omstandigheden zo optimaal mogelijk te organiseren. We willen deze crisis aangrijpen om de krachten die hiervoor ingezet werden, en de creativiteit die hiervoor aan de dag gelegd werd te bestendigen en te faciliteren.

Op korte termijn gaat dit over de kinderen en jongeren die n.a.v. de coronamaatregelen ondanks een plaatsing toch thuis verblijven. We willen deze crisis echter aanwenden om ook te bekijken welke randvoorwaarden we moeten creëren om structureel nog meer in te kunnen zetten op innovatieve vormen van aanbod als alternatief voor residentiële zorg, alsook om lessen te trekken voor indicatiestellingen voor verblijf in de toekomst en voor het vormgeven van veiligheidsplannen in de context.